

Riikka Salmela

TULSIKO ISYYSVAPAATA PIDENTÄÄ?

Kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten asennoitumisesta
isyysvapaan kehittämiseen

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Tammikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Riikka Salmela: Tulisiko isyysvapaata pidentää? Kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten asennoitumisesta isyysvapaan kehittämiseen.

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Tammikuu 2020

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen suomalaisten asennoitumista isyysvapaan pidentämiseen. Erityisesti olen kiinnostunut siitä, mikä yhdistää heitä, jotka eivät pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä.

Isiä on pyritty kannustamaan lastenhoidon jakamiseen äidin kanssa osana suomalaista perhe- ja tasa-arvopolitiikkaa jo neljän vuosikymmenen ajan. Myös nykyinen, Marinin hallitus suunnittelee perhevapaaudistusta, joka lisäisi isille kiintiöityä vapaan osuutta. Isäkiintiöt ovatkin näyttäneet tehokkaana keinona lisätä isien vapaiden käyttöä niin Suomessa kuin muualla Euroopassa. Perhevapaiden käytön tasaisemmalla jakautumisella on useita tasa-arvoaikutuksia naisten paremmasta työmarkkina-asemasta isän aseman vahvistumiseen vanhempana. Nykyään suurin osa suomalaisista isistä käyttää äidin kanssa samaan aikaan pidettävän, noin kolmen viikon isyysvapaan, mutta vain alle puolet jatkaa vapaata itsenäisesti. Vanhempien kesken vapaasti jaettavat vapaat käyttää edelleen pääasiassa äiti. Tutkimusten mukaan pidempiä perhevapaita käyttävät muita useammin korkeammassa sosioekonomisessa asemassa olevat isät ja erityisesti ne isät, joiden lapsen äiti on korkeassa sosioekonomisessa asemassa.

Tutkimukseni aineistona on vuoden 2014 Perhebarometri: perhepolitiikka kriisin aikana, joka kuuluu vuodesta 1996 toteutettujen perhebarometrien sarjaan, ja jonka perusjoukkona ovat 20-55-vuotiaat suomalaiset Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimukseni on kvantitatiivinen ja sen analyysimenetelmänä on logistinen regressioanalyysi. Logistista regressioanalyysiä voidaan käyttää tarkastellessa useamman tekijän yhteyttä kaksiluokkaiseen selitettävään muuttujaan samanaikaisesti sekä erottaa yksittäisen muuttujan osuus, kun toiset on otettu huomioon. Selitettävänä muuttujana on Likert-asteikollinen kysymys, jossa kartoitetaan kuinka tärkeänä vastaaja pitää isyysvapaan pidentämistä; hyvin tai melko tärkeänä sitä pitää 50 prosenttia kaikista vastaajista, kun taas 39 prosenttia ei pidä sitä tärkeänä. Tutkimuksessani selittävinä muuttujina ovat erilaiset sosioekonomiset tekijät (sukupuoli, ikä, koulutus, ammattiryhmä, kotitalouden tulot ja puolison koulutus), tieto siitä onko vastaajalla pieniä lapsia sekä hänen yleinen asennoitumisensa

sukupuolten väliseen tasa-arvoon, jota mittaa kuudesta tasa-arvoväittämästä muodostamani summamuuttuja.

Logistisen regressionanalyysin perusteella isyysvapaan pidentämisen ei-tärkeänä pitämiseen ovat yhteydessä sukupuoli (miehet), vanhempi ikä, ammattikoulu korkeimpana käytynä tai meneillään olevana koulutuksena, kotitalouden 35–45 000 euron vuositulot sekä negatiivinen asennoituminen tasa-arvoväitteisiin yleisesti. Tulokset ovat linjassa isyysvapaan käytön kanssa. Vanhemman iän voi nähdä liittyvän konservatiivisempiin käsityksiin sukupuolirooleista lasten hoivaan liittyen. Alempi sosioekonominen asema koulutuksen kautta tarkasteltuna heijastelee myös isyysvapaan käyttöä. Kotitalouden tuloissa toiseksi ylin tuloluokka erottui muista melko yllättäen. Suurimman riskiluvun selittävästä muuttujista sai negatiivinen asennoituminen tasa-arvoväittämiin.

Avainsanat: isyysvapaa, vanhempainvapaa, perhevapaat, asenteet, perhepolitiikka, tasa-arvopolitiikka, isyys.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

Taulukkuuettelo	5
Kaaviuettelo	5
1 Johdanto.....	6
2 Perhevapaat	7
2.1 Perhevapaat osana poliittista päätöksentekoa	7
2.1.1 Perhevapaat ja perhepolitiikka	8
2.1.2 Perhevapaat ja tasa-arvopolitiikka	9
2.2 Perhevapaajärjestelmä	10
3 Perhevapaiden käyttö	12
3.1 Perhevapaiden käytön jakautuminen isien ja äitien välillä	12
3.2 Perhevapaiden käytön jakautuminen isien välillä	12
3.3 Perhevapaiden käytön epätasaisen jakautumisen vaikutukset.....	13
3.4 Vertailu muihin Pohjoismaihin.....	14
4 Asenteiden tutkimus	15
4.1 Asenteet	15
4.2 Suomalaisten tasa-arvoasenteet	16
5 Tutkimusongelma.....	17
6 Aineisto ja muuttajat	18
6.1 Perhebarometri 2014.....	18
6.2 Selitettävä muuttuja	18
6.3 Selittävät muuttajat	19
7 Logistinen regressioanalyysi	21
8 Tulokset.....	22
8.1 Ristiintaulukoinnit	22
8.2 Logistinen regressioanalyysi	24
9 Pohdinta	26
10 Lähteet	28
11 Liitteet	33
11.1Liite 1. Logistisen regressioanalyysin tulokset	33

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1 Perhevapaajärjestelmä vuonna 2019.....	11
Taulukko 2. Suomalaisten asennoituminen isyysvapaan pidentämiseen vuonna 2013.	19
Taulukko 3. Selittävät muuttujat ristiintaulukointia varten.	21
Taulukko 4. Muuttujat ja ristiintaulukoinnit.	22
Taulukko 5. Sukupuolen ja puolison koulutuksen vaikutus isyysvapaan pidentämisen kannattamiseen.	24
Taulukko 6. Logistisen regressioanalyysin tilastollisesti merkitsevät tulokset.....	26

KAAVIOLUETTELO

Kaavio 1 . Suomalaisten asennoituminen isyysvapaan pidentämiseen vuonna 2013.	19
--	----

1 JOHDANTO

Isiä on pyritty kannustamaan lastenhoidon jakamiseen äidin kanssa osana suomalaista perhe- ja tasa-arvopolitiikkaa jo neljän vuosikymmenen ajan (Saarikallio-Torp & Haataja 2016, 80). Kehityksen voi nähdä osana sukupuoliroolien tasa-arvoistumista sekä muuttuvaa vanhemmuutta. Suomalaiset suhtautuvatkin sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen positiivisesti ja ovat sitä mieltä, että lasten hoito kuuluu äitien lisäksi myös isille (Attila, Pietiläinen, Keski-Petäjä, Hokka & Nieminen 2018)

Siihen, miten lasten hoiva määrittyy perheen sisällä, vaikuttaa asenteiden lisäksi paljon myös se, miten perhevapaat on yhteiskunnallisesti järjestetty. Pohjoismaisille hyvinvointivaltioille on tyypillistä pyrkimys tasa-arvon edistämiseen sekä naisten työssäkäynnin mahdollistamiseen, ja niissä julkisella sektorilla on suuri vastuu väestön hyvinvoinnista. Näitä ovat mahdollistamassa niin isien kuin äitien globaalilla tasolla laajat mahdollisuudet perhevapaiden käyttöön sekä julkinen päivähoitojärjestelmä. (Hämäläinen 2010.)

Suomessa isillä on käytössään yhdeksän viikkoa vain heille kiintiöityä vapaata sekä mahdollisuus käyttää niin vanhempainvapaa kuin hoitovapaakin kokonaisuudessaan (Kela, 2019a). Lapsen syntymän yhteydessä pidettävä lyhyt isyysovapaa onkin Suomessa vakiintunut lähes normiksi, mutta tätä pidempiä vapaita käyttää huomattavasti harvempi isä. Vanhempien kesken jaettavista vanhempainvapaista ja hoitovapaista isät käyttävät vain murto-osan (Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2018 2019) ja osa isistä ei käytä vapaata lainkaan (Kela 2019b).

Perhevapaiden käytön epätasaisella jakautumisella isien ja äitien kesken on havaittu olevan vaikutuksia niin perheen sisällä kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Naisten työurat kärsivät pitkien perhevapaiden aiheuttamista katkoista työelämässä (esim. Haataja & Hämäläinen 2010), kun taas isien suuremman hoivavastuun on nähty vaikuttavan positiivisesti heidän perheidensä hyvinvointiin (esim. Haas & Hwang 2008). Vapaiden järjestäminen niin, että isälle on kiintiöity oma osuus, onkin näyttäytynyt yhtenä tehokkaimmista keinoista lisätä isien vapaiden käyttöä (Haataja, Airio, Saarikallio-Torp ja Valaste. 2016, 9–10). Nykyinen, Marinin hallitus valmisteleeekin perhevapaauudistusta, joka pidentäisi niin isien kuin äitienkin vapaita ja lisäisi vapaiden käytön joustavuutta (Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, 135).

Tässä tutkielmassa tarkastelen suomalaisten asennoitumista isyysvapaan pidentämiseen sekä erityisesti sitä, mikä yhdistää heitä, jotka eivät pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä.

Tutkimuskysymykseni on: Mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, ettei vastaaja pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä?

Tutkimukseni aineistona on vuoden 2014 perhebarometri, jossa on kartoitettu suomalaisten asennoitumista lapsiperheisiin kohdistuviin uudistuksiin. Tarkastelen selittävien muuttujien yhteyttä isyysvapaan pidentämisen kannatukseen ensin ristiintaulukoinneilla, minkä jälkeen selvitän muuttujien yhteyttä tarkemmin logistisella regressioanalyysillä. Logistisella regressioanalyysillä voidaan tutkia yhden muuttujan vaikutusta vain kaksi arvoa saavaan selitettävään muuttujaan, kun muut selittävät muuttujat on otettu huomioon (Metsämuuronen 2001, 59.).

Taustoitin tutkimustani käsittelemällä ensin Suomen perhe- ja tasa-arvopolitiikkaa sekä nykyistä perhevapaajärjestelmää sekä sen historiaa. Tämän jälkeen esittelen aiempaa tutkimusta perhevapaiden käytöstä ja käytön jakautumisesta isien ja äitien välille. Lopuksi keskityn asenteiden tutkimiseen sekä tarkastelen tutkimuksia suomalaisten asennoitumisesta erilaisiin tasa-arvokysymyksiin. Tämän jälkeen esittelen tutkimukseni aineiston, käytettävät muuttujat ja analyysimetodin. Lopuksi esitän tutkimukseni tulokset sekä niistä herännyttä pohdintaa.

2 PERHEVAPAAT

2.1 PERHEVAPAAT OSANA POLIITTISTA PÄÄTÖKSENTEKOA

Perhe on yksi yhteiskuntamme perusinstituutioista, ja sitä koskevat päätökset ja toimet ovat osa monia eri yhteiskunnan ja poliittisen päätöksenteon osa-alueita (Hämäläinen 2010, 228). Lastenhoidon yhteiskunnallinen järjestäminen koskettaakin niin perhe-, tasa-arvo- kuin esimerkiksi talouspolitiikkaa. Talouspoliittisesta näkökulmasta katsottuna tavoitteena on usein korkea työllisyysaste, minkä takia vanhemmat halutaan mahdollisimman nopeasti perhevapailta takaisin töihin. Toisaalta hedelmällisyyden laskiessa länsimaissa lapsia toivotaan samanaikaisesti syntyvän entistä enemmän. Perhevapaiden järjestämisellä ja laajemmin kaikenlaisen lasten hoivan järjestämisellä pyritään vaikuttamaan näiden ristiriitaisten tavoitteiden saavuttamiseen. (Ylikännö, Hakovirta ja Salin 2016, 228.)

2.1.1 PERHEVAPAAT JA PERHEPOLITIikka

Laajasti määriteltynä perhepolitiikalla tarkoitetaan kaikkia niitä yhteiskuntapolitiittisia toimia, joilla on vaikutusta lapsiperheiden elämään. Tarkemmin perhepolitiikka voidaan rajata tarkoittamaan lapsiperheille suunnattuja tulonsiirtoja ja hyvinvointipalveluja, joita ovat esimerkiksi neuvola- ja päivähoitopalvelut, lapsilisäjärjestelmä, lastensuojelujärjestelmä, asumisen tukeminen sekä vanhempainraha ja kotihoidontuki. (Hämäläinen 2010, 227–228.) Perhepolitiittiset tulonsiirrot ja palvelut muodostavat Suomessa kaikista sosiaalimenoista noin kymmenen prosenttia (Haataja ym. 2016, 8).

Vallitsevat ideologiat vaikuttavat siihen, millaiseksi yhteiskunnan perhepolitiikka muotoutuu. Suomalainen perhepolitiikka heijastelee pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan arvoja, joissa julkisella sektorilla on suuri vastuu väestön hyvinvoinnista. Sille on tyypillistä pyrkimys tuloerojen tasaamiseen, tasa-arvon edistämiseen, lapsista syntyvien kulujen korvaamiseen ja naisten työssäkäynnin mahdollistamiseen, mikä Suomessa juontaa juurensa sodan jälkeisen jälleenrakentamisen aikakauteen. Näitä tavoitteita ilmentää muun muassa julkinen päivähoitojärjestelmä. Perhepolitiikassa perhevapaiden järjestäminen liittyykin lapsen edun ja hyvinvoinnin lisäksi erityisesti kysymykseen perhe- ja työelämän yhdistämisestä. (Hämäläinen 2010, 230–240.) Laissa määritellyt perhevapaat takaavat työssä käyvien vanhempien oikeuden vapaaseen lapsen syntymän yhteydessä ja myöhemmin tämän hoitoon liittyen sekä heidän oikeutensa palata aiempaan tai aiempaa vastaavaan työhön vapaiden jälkeen (Haataja 2016, 36).

Suomessa perhepolitiikasta ja sen päälinjoista päättää sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön (2019) mukaan

perhepolitiikan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä tukea lasten vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja lasten huolenpidossa. Perheille tarjotaan tarpeellista apua riittävän varhain. Lasten vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista. Perhepolitiikalla toteutetaan YK:n lasten oikeuksien yleissopimusta ja muita Suomen hyväksymiä perhettä ja lapsia koskevia kansainvälisiä sopimuksia.

Päätöksenteossa on mukana myös muita intressiryhmiä, ja useista päätöksistä sovitaan kolmikantaisesti eli mukana ovat niin työnantaja- kuin palkansaajajärjestötkin (Haataja ym. 2016, 8).

Perhepolitiikan kehittäminen, erityisesti perhevapaiden jakaminen isien ja äitien kesken, isien kannustaminen vapaiden käyttöön sekä sukupuolten tasa-arvo, on ollut näkyvästi esillä kaikissa 2000-luvun hallitusohjelmissa, Sipilän hallitusohjelmaa lukuunottamatta. Perhepolitiikka vaikuttaaakin suoraan siihen, miten lapsen hoiva jakautuu perheiden sisällä. Esimerkiksi isälle korvamerkitty vanhempainvapaan osuus on näyttäytynyt tehokkaana keinona lisätä isien perhevapaiden käyttöä niin Suomessa kuin muualla Euroopassa. (Haataja ym. 2016, 9–10 ja esim. Haas ja Rostgaard 2011.) Samanaikaisesti on kuitenkin haluttu pitää kiinni perheiden vapaudesta valita itse lasten hoivan järjestely (Salmi ja Närvi 2017a, 31–35). Perhevapaita laajasti tutkinut erikoistutkija Johanna Närvi (2018, 16) kuvaa tilannetta paradoksaaliseksi, sillä ”vaikka isien vapaiden käyttöä on haluttu lisätä jo usean vuosikymmenen ajan, käytännössä on rakennettu perhevapaamallia, jossa valtaosa vapaasta on jätetty vanhempien vapaasti jaettavaksi.” Vapaasti jaettavat vanhempainvapaat käyttää Suomessa edelleen pääasiassa äiti. Valinnanvapauden retoriikan voikin nähdä olevan ristiriidassa tasa-arvon edistämisen kanssa (Salmi ja Närvi 2017a, 34).

2.1.2 PERHEVAPAAT JA TASA-ARVOPOLITIikka

Tasa-arvopolitiikalla tarkoitetaan hallituksen ja eduskunnan toteuttamia tasa-arvoon vaikuttavia toimia yhdessä kolmannen sektorin kanssa, ja se pohjautuu tasa-arvolakiin, hallituksen linjauksiin, kansainvälisiin sopimuksiin ja lainsäädäntöön sekä Euroopan unionin sopimuksiin ja lainsäädäntöön (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 58). Perhepolitiikan tavoin tasa-arvopolitiikasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Tasa-arvoon liittyvät kysymykset koskettavat monia eri elämänalueita, mutta nykypäivänä useat tasa-arvopolitiikan kysymykset löytyvät työelämästä. Yksi niistä on työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen. (Julkunen 2010, 148.) Perhevapaajärjestelmää tarkastellaankin nykyään perheiden tarpeiden lisäksi erityisesti tasa-arvonäkökulmasta (em. 177). Muita tasa-arvopolitiikan kysymyksiä ovat esimerkiksi naisiin kohdistuva väkivalta, koulutuksen tasa-arvo, miesten tasa-arvo sekä sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 12).

Suomessa ensimmäinen tasa-arvo-ohjelma kirjattiin hallitusohjelmaan vuosille 1980–1985 ja tasa-arvolaki tuli voimaan vuonna 1987, minkä yhteydessä perustettiin myös tasa-arvovaltuutetun virka (Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos 2019b). Isien lastenhoito-oikeuksia käsiteltiin ensimmäisen kerran naisten asemaa tutkineessa komiteassa vuonna 1970, jolloin esitettiin, että vanhemmat voisivat itse sopia synnytysloman ensimmäisen kahdentoista viikon jälkeisen vapaan käytöstä. Komitea arveli

vain äitiyden perusteella myönnettävän vapaan heikentävän naisten asemaa työelämässä ja painotti myös isän ja lapsen suhteen tärkeyttä sekä isyysvapaan merkitystä sille. (Saarikallio-Torp ja Haataja 2016, 83.)

Sipilän hallituksen tasa-arvo-ohjelma vuosille 2016–2019 asetti työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen sekä vanhemmuuden tukemiseen pitkän aikavälin tavoitteiksi muun muassa hoivavastuun ja läsnä olevan vanhemmuuden aiempaa tasaisemman jakautumisen perheissä, joustavan paluun perhevapailta työelämään sekä sen, ettei perheellistyminen heikentäisi vanhemman työmarkkina-asemaa. Perhevapaiden uudistamiseen tehtäviin toimenpiteisiin kuului pääasiassa kertakorvaus työnantajalle perhevapaista aiheutuneista kustannuksista naisten tasa-arvoisen kohtelun ja työllistämisen edistämiseksi. Ohjelmassa ei mainittu vapaiden kehittämistä isän vapaata pidentämällä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 11–12).

2.2 PERHEVAPAAJÄRJESTELMÄ

Ensimmäinen lapsen syntymään liittyvä vapaa, äideille tarkoitettu synnytysloma, otettiin käyttöön Suomessa 1910-luvulla. Synnytysloman ajaksi äidit määrättiin käytännössä palkattomaan työkieltoon neljästä kuuteen viikkoon riippuen heidän työnsä vaativuudesta. Synnytysloman ajalta alettiin maksaa äitiysrahaa vuonna 1964 voimaan tulleen sairausvakuutuslain myötä, minkä jälkeen lomaa pidennettiin useaan kertaan 1970-luvulla (Haataja 2016, 38) ja vuonna 1980 sen pituus oli jo noin kahdeksan kuukautta (Saarikallio-Torp ja Haataja 2016, 86). Vanhempainvapaan jälkeinen hoitovapaa otettiin käyttöön vuonna 1985, ja samana vuonna siihen asti synnytys- tai vastaavaksi lomaksi kutsutut vapaat nimettiin äitiys-, isyys- ja vanhempainlomaksi. Vuonna 1998 loma-sana korvattiin sanalla vapaa. (Haataja 2016, 39).

Isät saivat ensimmäisen kerran oikeuden lapsen syntymän yhteydessä pidettävään kahdentoista päivän vapaaseen vuonna 1978 kolmantena maana maailmassa Ruotsin ja Norjan jälkeen. Ensimmäinen vanhempien kesken jaettava kahdenkymmenen neljän päivän vapaa tuli voimaan vuonna 1980, ja se kasvoi nopeasti nykyiseen 158 päivään vuoteen 1985 mennessä. Isyysvapaan alkuaikoina isä sai käyttää vapaata vain äidin suostumuksella ja sen käyttö lyhensi joko synnytyslomaa tai myöhemmin vanhempainvapaata. Vuonna 1991 isyysvapaa pidennettiin kolmeen viikkoon eikä se enää lyhentänyt vanhempainvapaata tai vaatinut äidin suostumusta. (Saarikallio-Torp ja Haataja 2016, 83–86). Vuonna 2003 isille korvamerkittiin oma kahden viikon ”bonusvapaa”, jonka he saivat käyttää, jos jakoivat ensin äidin kanssa vähintään kaksi viikkoa vanhempainvapaasta

(Haataja 2016, 38–39). Isille tarkoitettuihin vapaisiin olivat aluksi oikeutettuja vain lapsensa ja lapsensa äidin kanssa yhdessä asuneet ja naimisissa olleet isät. Avioliittoehdosta irtauduttiin kuitenkin vuonna 1986 (em., 47) ja yhdessä asumisen ehdosta vuonna 2017 (Sairausvakuutuslaki 2004/1224 §6).

Nykyisessä, vuodesta 2013 asti voimassa olleessa perhevapaajärjestelmässä vanhemmilla on käytössään seuraavat etuudet (taulukko 1). Äiti voi jäädä äitiysvapaalle viidestä kahdeksaan viikkoa ennen laskettua aikaa. Äitiysvapaa kestää 105 arkipäivää, joita ovat päivät maanantaista lauantaihin, ja tältä ajalta maksetaan äitiysrahaa. Vapaa kestää siis noin neljä kuukautta. Äitiysvapaan loppuessa vauva on noin kolmen kuukauden ikäinen, jolloin kumpi tahansa vanhemmista voi jäädä 158 arkipäivää eli noin kuusi kuukautta kestäväälle vanhempainvapaalle, jolta maksetaan vanhempainrahaa. Vapaat voi myös jakaa vanhempien kesken. Isyysvapaa kestää enintään viisikymmentäneljä arkipäivää eli noin yhdeksän viikkoa, ja siitä isällä on mahdollisuus käyttää äidin kanssa samaan aikaan yhdestä kahdeksaentoista arkipäivää, kun äiti on joko äitiys- tai vanhempainvapaalla. Käyttämättä jääneet isyysvapaapäivät isä voi pitää vanhempainvapaan loputtua eri aikaan äidin kanssa. Äitiys- isyys- ja vanhempainvapaan jälkeen, kun lapsi on noin yhdeksän kuukauden ikäinen, isä tai äiti voi jäädä hoitovapaalle, jonka ajalta maksetaan kotihoidon tukea siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta, jos lapsi ei ole kunnallisessa tai yksityisessä päivähoitossa. Hoitovapaata voi pitää myös osa-aikaisesti ja myös sen voi jakaa vanhempien kesken. Yksityisessä hoidossa olevasta lapsesta maksetaan yksityisen hoidon tukea. Jotkin kunnat maksavat kotihoidon tai yksityisen hoidon tuen lisäksi kuntalisää. (Kela, 2019a.)

Suomessa isyysvapaan pituus on hieman yli OECD-maiden (Organisation for Economic Co-operation and Development) keskiarvon, joka oli vuonna 2016 8,17 viikkoa (OECD 2018).

Nykyisen, Marinin hallituksen suunnitelmassa on toteuttaa perhevapaauudistus, jossa molemmilla vanhemmilla on saman verran kiintiöityjä vanhempainvapaakuukausia ja lisäksi vapaasti valittava jakso, jonka voi käyttää joko isä tai äiti. Uudistuksen tavoitteena on sukupuolten välisten palkkaerojen pieneneminen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistuminen työelämässä sekä perhevapaiden ja hoitovastuun tasaisempi jakautuminen perheen sisällä. (Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, 135.) Perhevapaauudistusta valmistellaan kolmikantaisessa työryhmässä, ja toteutuessaan se pidentäisi niin isien kuin äitienkin vapaita sekä lisäisi vapaiden käytön joustavuutta (Eduskunta 2020).

Taulukko 1 Perhevapaajärjestelmä vuonna 2019

VAPAAN NIMI	ETUUS	KESTO	KENELLE	ARVO	AJOITUS
ÄITIYSVAPAA	Äitiysraha	105 vrk	Äiti	Ansiosidonnainen	Aloitus 30-50 vrk ennen laskettua aikaa.
ISYYSVAPAA	Isyysraha	54 vrk	Isä	Ansiosidonnainen	Vauvan ollessa 0-2 vuotta. Yhtä aikaa äidin kanssa 1-18 vrk, loput vanhempainvapaan jälkeen.
VANHEMPAINVAPAA	Vanhempainraha	158 vrk	Isä tai äiti	Ansiosidonnainen	Äitiysvapaan jälkeen.
HOITOVAPAA	Kotihoidon tuki, joustava tai osittainen hoitoraha	Kunnes lapsi on 3-vuotias.	Isä tai äiti	Hoitoraha + mahdollinen hoitolisä ja kuntalisä	Vanhempainvapaan jälkeen, jos lapsi ei ole päivähoitossa.

3 PERHEVAPAIEN KÄYTTÖ

3.1 PERHEVAPAIEN KÄYTÖN JAKAUTUMINEN ISIEN JA ÄITIEN VÄLILLÄ

Suomessa äidit käyttävät huomattavasti suuremman osuuden perhevapaista kuin isät. Vuonna 2018 kaikista vanhempainrahapäivistä (äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaa) isät käyttivät 10,2 prosenttia ja vanhempien kesken jaettavista vanhempainvapaista vain kaksi prosenttia. Kotihoidontuen saajista isää oli 7,2 prosenttia. (Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2018 2019, 9–10.) Äidin kanssa samaan aikaan pidettävän kolmen viikon vapaan käyttää isistä noin neljä viidesosaa, ja sen käyttö onkin vakiintunut isien keskuudessa, sillä vapaan käyttäjien määrä on pysynyt samana jo toistakymmentä vuotta. Pidempää, äitiysvapaan jälkeen itsenäisesti pidettävää isyysvapaata pitää isistä noin puolet ja määrä on ollut kasvussa 2000-luvulla. (Närvi 2018, 14.)

Jokainen isyysvapaaseen kohdistunut uudistus on lisännyt vapaita käyttävien isien määrää (Saarikallio-Torp ja Haataja 2016, 80), mutta silti edelleen osa isistä jättää kaikki vanhempainvapaat käyttämättä. Neljäsosa vuonna 2016 syntyneiden lasten isistä ei käyttänyt yhtään vapaata ja kolmasosa käytti sitä vain äidin kanssa samaan aikaan. (Kela 2019b.)

3.2 PERHEVAPAIEN KÄYTÖN JAKAUTUMINEN ISIEN VÄLILLÄ

Isistä pidempiä perhevapaita käyttävät useammin paremmassa sosioekonomisessa asemassa olevat: pidempien perhevapaiden käyttöön on yhteydessä sekä isän korkeakoulutus että ylempi

tuloluokka. Myös lapsen äidin korkeakoulutus sekä korkea asema työelämässä lisäävät isän vapaan käyttöä. Pidempiä isyysvapaita pitävät myös muita useammin palkansaajaisät, vanhemmat isät sekä ne, joille lapsi on ensimmäinen. (Lammi-Taskula, Salmi & Närvi 2017, Närvi 2018 ja Saarikallio-Torp ja Haataja 2016.) Useassa tutkimuksessa (Eerola, Lammi-Taskula, O'Brien, Hietamäki & Räikkönen 2019, Lammi-Taskula ym. 2017, Närvi 2018) yksi yleisimmistä esiinnoisseista syistä pidemmän vapaan käyttöön oli isän halu hoitaa lasta. Myös ajatus lapsen hoidosta isälle kuuluvana työnä, vanhemmuuden näkeminen molempien vanhempien yhteisenä asiana sekä isän halu auttaa äitiä lapsen hoidossa löytyvät motiivien joukosta. Työhön liittyvistä syistä esiin nousivat isän halu pitää taukoa työelämästä sekä äidin paluu työhön.

Ne isät, jotka eivät käytä mitään vapaita, ovat usein matalammassa sosioekonomisessa asemassa: he ovat pienituloisia ja matalammin koulutettuja. Myös työttömyys ja yrittäjyys ovat yhteydessä vapaan käyttämättä jättämiseen. (Närvi 2018, Saarikallio-Torp & Haataja 2016.) Lisäksi Närvin (2018) tutkimuksessa ne isät, jotka eivät asuneet lapsensa luona sekä Saarikallio-Torpin ja Haatajan tutkimuksessa (2016) ne isät, jotka työskentelivät miesvaltaisella alalla, jättivät vapaat useammin käyttämättä. Isien syitä pidemmän isyysvapaan käyttämättä jättämiselle ovat lapsen äidin jääminen kotiin hoitamaan lasta, taloudellinen mahdottomuus, työn aiheuttama este tai se, ettei lapsen äidillä ole työpaikkaa mihin palata (Eerola ym. 2019, Lammi-Taskula ym. 2017, Närvi 2018, Saarikallio-Torp ja Haataja 2016). Syyt ovat suurelta osin työhön ja taloudelliseen tilanteeseen liittyviä, mutta Närvi (2018, 68) mainitsee mahdollisuuden sille, että taloudelliset syyt voidaan nähdä sosiaalisesti hyväksyttävämpinä kuin esimerkiksi asenteet tai arvot. Salmin, Lammi-Taskulan ja Närvin tutkimuksessa (2009) ajatus isästä perheen elättäjänä nousikin yhdeksi vapaan käyttämättä jättämistä ennustavaksi tekijäksi.

3.3 PERHEVAPAIEN KÄYTÖN EPÄTASAISEN JAKAUTUMISEN VAIKUTUKSET

Isien hoivavastuun lisäämisellä on tutkimusten mukaan useita positiivisia vaikutuksia niin perheen sisällä kuin koko yhteiskunnan tasolla. Pidempiä isyysvapaita käyttäneet ruotsalaisisät ottivat Haasin ja Hwangin tutkimuksessa (2008) useammin yksin vastuuta lastenhoidosta, olivat enemmän läsnä lastensa elämässä ja tyytyväisempiä lastensa kanssa viettämänsä ajan määrään. Isän ja lapsen parempi suhde vahvistaa osaltaan isän asemaa vanhempana, mikä puolestaan parantaa hänen asemaansa esimerkiksi erotilanteessa (Lammi-Taskula ja Salmi 2013, 187). Lisäksi Lammi-Taskulan

ja Salmen (2009) tutkimuksessa pidempiä perhevapaita pitäneet isät olivat tyytyväisempiä parisuhteeseensa, ja heidän perheissään kotityöt jakautuivat tasaisemmin. Perssonin ja Rossin-Slaterin (2019) tutkimuksessa isien suurempi osallistuminen vastasyntyneen vauvan hoivaan joustavamman perhevapaiden käytön myötä vähensi äidin riskiä synnytyksen jälkeisiin fyysisiin ja psyykkisiin ongelmiin.

Yhteiskunnan tasolla hoivavastuun epätasaisen jakautumisen vaikutukset kohdistuvat pitkälti naisten asemaan työmarkkinoilla. Lapsen syntymän yhteydessä äidit ovat usein pitkään poissa työelämästä, mikä heikentää heidän ura- ja palkkakehitystään sekä kiinnittymistä työmarkkinoille. Lisäksi perhevapaista aiheutuvat kulut kohdistuvat suurelta osin naisvaltaisille aloille. (Haataja, Hämäläinen 2010, Kuitto, Salonen ja Helmdag 2019.) Naisten eläkkeet olivat vuonna 2018 viidenneksen pienemmät kuin miesten, minkä voi nähdä johtuvan palkkaerojen lisäksi naisten suuremmasta perhevapaiden käytöstä (Kuivalainen, Järnefelt, Kuitto ja Ritola 2019). Lisäksi Lammi-Taskula ja Salmi (2013, 187) esittävät Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen (Tilastokeskus 2013) pohjalta, että myös lapsettomat synnytysikäiset naiset kokevat syrjintää mahdollisen raskauden takia, sillä heidän uusista työsopimuksistaan suurempi osa on määräaikaista kuin saman ikäisten miesten sopimuksista.

3.4 VERTAILU MUIHIN POHJOISMAIHIN

Pohjoismaisille hyvinvointiyhteiskunnille ovat yhteisiä niin yhteiskunnan tukemat perhevapaat kuin julkinen päivähoitokin (Miettinen ja Rotkirsch 2017, 14). Myös isien perhevapaiden käyttöä on pyritty lisäämään kaikissa maissa jo useiden vuosien ajan (em., 45). Muuhun Eurooppaan verrattuna Pohjoismaissa myös asennoidutaan kaikista tasa-arvoisimmin perhevapaiden jakoon isien ja äitien välillä (Ylikännö ym. 2016, 237).

Isälle korvamerkitty vapaa oli vuonna 2017 Pohjoismaista pisin Ruotsissa ja Islannissa, missä sen kesto on kolme kuukautta. Suomessa ja Norjassa vapaan pituus on hieman päälle kaksi kuukautta. Tanskassa isälle ei ole kiintiöity vapaata lainkaan. Vanhempien kesken jaettavaa vapaata sai Tanskassa tosin pitää maista eniten: seitsemän ja puoli kuukautta. Ruotsissa jaettavan vapaan pituus on seitsemän kuukautta, Suomessa ja Norjassa hieman yli kuusi kuukautta ja Islannissa kolme kuukautta. Yhteensä ansiosidonnaisia vanhempainvapaita on tarjolla eniten ruotsalaisille (13 kuukautta) ja suomalaisille (12,7 kuukautta) ja vähiten islantilaisille (9 kuukautta). Suomessa ansiosidonnaisten perhevapaiden korvaustaso on Pohjoismaista alhaisin. (Em., 23–25.)

Muihin Pohjoismaihin verratessa suomalaiset isät jäävät jälkeen perhevapaiden käytössä. Ruotsalaisista isistä 77 prosenttia käytti vauvan syntymän yhteydessä heille kuuluvan kymmenen päivän vapaa vuonna 2018 ja kaikista vanhempainvapaapäivistä isät käyttivät hieman alle kolmasosan vuonna 2017. Kuten Suomessakin enemmän vanhempainvapaapäiviä ruotsalaisista käyttävät korkeakoulutetut isät sekä ne isät, joiden puolisoilla on korkeakoulutus. Yritysjohtajat, yrittäjät ja yksityisellä sektorilla töissä olevat, työttömät ja Ruotsin ulkopuolella syntyneet isät pitävät vapaita muita isiä vähemmän. (Duvander ja Löfgren 2019.) Myös Islannissa isät käyttävät nykyään noin kolmasosan perhevapaista niin sanotun 3+3+3-mallin, jossa isän ja äidin kiintiöt sekä vapaasti jaettava osuus ovat kolme kuukautta, tultua voimaan vuonna 2001. Norjassa isien osuus vanhempainvapaiden käytöstä on hieman yli kaksikymmentä prosenttia. Suomessa ja Tanskassa taas isien perhevapaiden käyttö ei ole lisääntynyt samalla lailla kuin muissa Pohjoismaissa. Molemmissa maissa isät käyttävät kaikista vanhempainvapaapäivistä alle kymmenen prosenttia. (Em, 48–49). Islannissa, Norjassa ja Ruotsissa vapaiden käytön järjestäminen on joustavampaa kuin Suomessa ja Tanskassa (Eydal, Gíslason, Rostgaard, Brandth, Duvander ja Lammi-Taskula 2015).

Ruotsissa tasa-arvo on ollut yksi keskeisimmistä tavoitteista perhevapaita kehitettäessä eikä valinnanvapaudesta olla keskusteltu samalla lailla kuin Suomessa, missä valinnanvapauden painotus on auttanut ylläpitämään perinteisiä sukupuolirooleja (Miettinen ja Rotkirsch 2017, 16). Kaikki Pohjoismaat kulkevat silti Eydalin ym. (2015) mukaan edelleen kohti kahden ansaitsijan ja kahden hoivaajan mallia naisten aseman vahvistuessa työmarkkinoilla.

4 ASEENTEIDEN TUTKIMUS

4.1 ASEENTEET

Tutkimuskohteenani ovat suomalaisten isyyysvapaaseen kohdistuvat asenteet. Amenteet liittyvät niin ihmisten sosiaalisiin suhteisiin, sosiaaliseen identiteettiin kuin ryhmäjäsennyksiinkin. Ne voivat olla pysyviä tai ne voivat muuttua, mikä voi johtua pyrkimyksestä tasapainoon sosiaalisen ympäristön kanssa, sillä ihmiset joko hakeutuvat omia asenteitaan ja arvojaan vastaavaan ympäristöön tai mukautuvat ympäristönsä olemassa oleviin arvoihin. Suppeasti määriteltynä asenteilla viitataan johonkin henkilöön, kohteeseen tai kysymykseen liittyvään yleiseen ja melko pysyvään, myönteiseen tai kielteiseen tunteeseen. Laajemmin ymmärrettynä asenteeseen sisältyy tunteen lisäksi myös ajatus ja toiminta. Amenteiden kohteet taas ovat sosiaalisesti rakentuneita, ja ne opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Helkama 2016.)

Tasa-arvolakia vastustettiin sitä valmistellessa argumentoiden, että asenteiden tulee muuttua ennen lainsäädäntöä (Julkunen 2010, 120–122). Myös perhevapaa uudistusta valmistellessa asenteita on hyvä kartoittaa; poliittisen tahtotilan saavuttaminen muutoksen aikaansaamiseksi on helpompaa, jos kansalaisten asennoituminen on positiivista. Raija Julkunen (2010, 121) kuitenkin kuvaa ajatusta asenteiden muuttumisen tarpeesta ennen lakimuutosten mahdollisuutta kummalliseksi, sillä hänen mukaansa ”lakeja nimenomaan voidaan käyttää demokraattisen tahdon osoittamiseen ja käsitysten muuttamiseen”.

4.2 SUOMALAISTEN TASA-ARVOASENTEET

Suomalaisten tasa-arvoasenteita on mitattu vastikään vuoden 2017 tasa-arvobarometrissa, josta ilmeni suomalaisten yleisesti kannattavan tasa-arvon lisääntymistä ja sitä lisääviä toimia. Barometrin mukaan suurin osa suomalaisista piti sukupuolten tasa-arvon lisääntymistä positiivisena asiana ja näki sen hyödyttävän myös miehiä. Naisten ja miesten mielipiteet tasa-arvosta työelämässä erosivat jonkin verran, sillä miehistä yli puolet, mutta naisista vain hieman yli kolmannes piti naisten mahdollisuuksia työelämässä samanlaisina kuin miesten. Enemmistö vastaajista piti isien perhevapaiden käytön tukemista työpaikoilla riittämättömänä, ja valtaosan mielestä perhevapaista työnantajalle koituvia kustannuksia tulisi tasata mies- ja naisvaltaisten alojen välillä. Suurin osa oli myös sukupuolesta riippumatta sitä mieltä, että lastenhoito kuuluu myös isille, ja että isien tulisi voida osallistua enemmän lastensa kasvatukseen. Miesten tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä erityisesti nuoret naiset olivat huolissaan miesten asemasta täysvaltaisina vanhempina esimerkiksi neuvolassa ja päivähoidossa. Miesten ensisijaiseen vastuuseen perheen elättämisestä ei uskonut moni, eniten korkeintaan peruskoulun tai ammattikoulun käyneet miehet. (Attila ym. 2018, 20–33.)

Vuonna 2008 ilmestyneessä kotitöitä ja tasa-arvoa tarkastelleessa väestötutkimuksessa (Miettinen 2008, 118–120) ilmeni taas, että suurin osa suomalaisista kannattaa kotitöiden tasaisempaa jakamista miesten ja naisten kesken, tosin jotkut työt nähtiin sopivammaksi miehille ja toiset naisille. Pienten lasten hoitoon isät nähtiin kuitenkin yhtä pätevinä kuin äidit. Tutkimuksessa korkeampi koulutus lisäsi tasaisemman työnjaon ja epäperinteisten sukupuoliroolien kannatusta. Myös naisten työssäkäynti lisäsi tasaisemman työnjaon kannatusta. Tasa-arvoisemman työnjaon kannatus oli tutkimuksessa yhteydessä työnjaon tasaisempaan toteutumiseen käytännössä.

Pienten lasten vanhemmille vuonna 2013 tehdyn kyselyn (Salmi & Närvi 2017b, 215–220) mukaan isät sosioekonomiseen asemaan katsomatta kannattivat isän vapaiden pidentämistä selvästi useammin kuin äidit. Äideistä sitä taas kannattivat useammin paremmassa sosioekonomisessa asemassa olevat. Myös isän vapaata kasvattava 6+6+6-malli (kuusi kuukautta molemmille vanhemmille ja kuusi kuukautta jaettavaa vapaata) sai kannatusta useammin isiltä kuin äideiltä. Eniten kannatusta sai vanhempien kesken vapaasti jaettavan vapaan pidentäminen. Isän vapaan pidentämiseen liittyen isät äitejä useammin kasvattaisivat isän mahdollisuutta olla kotona äidin kanssa samaan aikaan. Myös alemmassa sosioekonomisessa asemassa olevat isät ja äidit kannattivat tätä muita useammin.

Ylikännön ym. (2016, 237) selvityksessä vuonna 2012 hieman alle puolet kaikista suomalaisista kannatti vanhempainvapaiden jakamista puoliksi äidin ja isän kesken. Miehet kannattivat perinteisempien sukupuoliroolien mukaista työnjakoa useammin kuin naiset (em., 242). Salinin, Hakovirran ja Ylikännön (2016) tutkimuksessa 40 prosenttia suomalaisista kannatti tasa-arvoista ansaitsijamallia ja yli puolet isien ensisijaista elätysvastuuta lapsiperheissä ja äitien ensisijaista hoivavastuuta.

Isille korvamerkityn perhevapaaosuuden pidentäminen voidaan nähdä tasa-arvokysymyksenä ja siihen suhtautuminen tasa-arvoasenteena. Kaiken kaikkiaan suomalaiset suhtautuvat tasa-arvon lisäämiseen positiivisesti. Perinteisempien sukupuoliroolien kannattajia näyttäisi edellä esitettyjen tutkimusten perusteella löytyvän useammin miehistä sekä alemmassa sosioekonomisessa asemassa olevista. Toisaalta Salmin ja Närvin (2017b) tutkimuksessa päädyttiin sukupuolen osalta päinvastaisiin tuloksiin: miehet kannattivat tasa-arvoa lisäävää isyysvapaan pidentämistä naisia useammin. Erona tosin oli tutkittujen joukko, sillä Salmin ja Närvin tutkimus oli tehty pienten lasten vanhemmille, joille aihe oli ajankohtainen.

5 TUTKIMUSONGELMA

Tutkimuksessani tarkastelen suomalaisten asennoitumista isyysvapaan kehittämiseen. Erityisesti olen kiinnostunut siitä, mikä yhdistää heitä, jotka eivät pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä. Tutkimuskysymykseni onkin:

Mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, ettei vastaaja pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä?

Hypoteesini on, että asennoituminen isyysvapaan pidentämiseen heijastelee isyysvapaan käyttöä sekä yleistä tasa-arvoon asennoitumista: niitä, jotka eivät pidä vapaan pidentämistä tärkeänä löytyy enemmän alemman sosioekonomisen aseman omaavista vastaajista. Myös kysymyksen ajankohtaisuus perheessä eli lasten ikä sekä vastaajan sukupuoli voivat vaikuttaa mielipiteeseen.

6 AINEISTO JA MUUTTUJAT

6.1 PERHEBAROMETRI 2014

Tutkimukseni aineisto on vuoden 2014 Perhebarometri: perhepolitiikka kriisin aikana, joka kuuluu vuodesta 1996 toteutettujen perhebarometriin sarjaan ja on tyypiltään toistuva poikkileikkausaineisto. Vuoden 2014 Perhebarometrissa selvitettiin suomalaisten asennoitumista perhepolitiikkaan ja sen ”kysymykset käsittelivät lapsiperheiden etuuksia, lastenhankintaa, lastenhoitoa, vanhemmuutta, sukupuolirooleja, toimeentuloa sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamista” (Lainiala 2014, 22). Aineiston on kerännyt TNS Gallup vuonna 2013. Perusjoukkona ovat 20–55-vuotiaat suomalaiset Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Vastaajat ovat siis iältään henkilöitä, joille lapsiperheitä koskevat kysymykset voivat olla ajankohtaisia. Vastaajista nuorimmat, 20–24-vuotiaat, ovat hieman aliedustettuja, kun taas 50–55-vuotiaat ovat hieman yliedustettuja. Vastaajia on 2619 ja vastausprosentti 52, jota pienensi nuorten miesten heikko vastausaktiivisuus. Aineisto kerättiin itsetäytettävällä, strukturoidulla verkkolomakkeella, ja sitä jakaa Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. (Em., 22.)

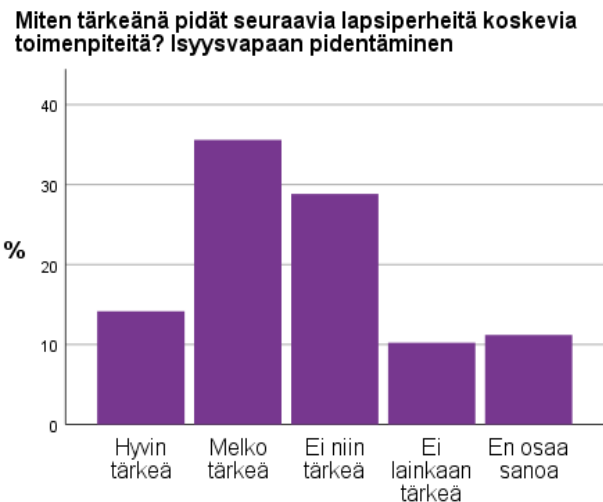
6.2 SELITETTÄVÄ MUUTTUJA

Tutkimuksessani selitettävänä muuttujana on Likert-asteikollinen kysymys, jossa kartoitetaan kuinka tärkeänä vastaaja pitää isyysvapaan pidentämistä (Taulukko 2 ja kaavio 1). Kysymys kuuluu kysymysryhmään, jossa tiedustellaan, kuinka tärkeänä vastaaja pitää erilaisia lapsiperheitä koskevia toimenpiteitä.

Taulukko 2. Suomalaisten asennoituminen isyysvapaan pidentämiseen vuonna 2013.

	N	%
Miten tärkeänä vastaaja pitää isyysvapaan pidentämistä		
Hyvin tärkeä	371	14
Melko tärkeä	932	36
Ei niin tärkeä	755	29
Ei lainkaan tärkeä	268	10
En osaa sanoa	293	11
Yhteensä	2619	100

Kaavio 1 . Suomalaisten asennoituminen isyysvapaan pidentämiseen vuonna 2013.

Logistista regressioanalyysiä varten kysymys tulee muuttua kaksiluokkaiseksi yhdistämällä vaihtoehdot ”hyvin tärkeä” ja ”melko tärkeä” sekä ”ei niin tärkeä” ja ”ei lainkaan tärkeä”. Isyysvapaan pidentämistä pitää hyvin tai melko tärkeänä 50 prosenttia kaikista vastaajista, kun taas 39 prosenttia ei pidä sitä tärkeänä. Yksitoista prosenttia ei osaa sanoa mielipidettään.

6.3 SELITTÄVÄT MUUTTUJAT

Tutkimuksessani selittävinä muuttujina ovat erilaiset sosioekonomiset tekijät, tieto siitä onko vastaajalla pieniä lapsia sekä hänen yleinen asennoitumisensa sukupuolten väliseen tasa-arvoon (Taulukko 3). Sosioekonomisista tekijöistä sukupuolen ja iän on nähty vaikuttavan ihmisten asenteisiin, joten ne on relevanttia ottaa tutkimukseen mukaan. Aineistossa sukupuolekseen on voinut valita vain naisen tai miehen, joten muita sukupuolia ei ole mahdollista analysoida. Vastaajista 51 prosenttia on naisia ja 49 prosenttia miehiä. Vastaajat ovat iältään 20–55-vuotiaita, ja ristiintaulukointia varten olen jaotellut heidät neljään ikäluokkaan: 20–29-vuotiaisiin, 30–39-vuotiaisiin, 40–49-vuotiaisiin ja 50–55-vuotiaisiin.

Aiemmin mainittuihin isyysvapaan käyttöä sekä suomalaisten tasa-arvoasenteita tarkastelleisiin tutkimuksiin perustuen otan sosioekonomisen aseman tarkastelun kohteeksi mahdollisena isyysvapaan pidentämisen kannatukseen liittyvänä tekijänä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019a) määrittelee sosioekonomisen aseman seuraavasti: ”*Sosioekonominen asema koostuu sekä hyvinvoinnin aineellisista voimavaroista että edellytyksistä, joita tarvitaan aineellisten voimavarojen hankkimiseen. Näitä aineellisia voimavaroja ovat tulot, omaisuus ja asumistaso. Niiden hankkimisen*

edellytyksiä ovat puolestaan koulutus, ammatti ja asema työelämässä.” Tähän perustuen käsitän tutkimuksessani sosioekonomista asemaa määrittäviksi tekijöiksi koulutuksen, kotitalouden tulot sekä ammattiryhmän. Ammattiryhmämuuttujassa yhdistin vastausvaihtoehdot ”johtavassa asemassa toisen palveluksessa” ja ”ylempi toimihenkilö” sekä ”yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja” ja ”maatalousyrittäjä”.

Isyysvapaan käyttöön vaikuttaa tutkimusten perusteella isän oman sosioekonomisen aseman lisäksi hänen puolisonsa sosioekonominen asema, joten selittäväksi muuttujaksi valikoitui myös vastaajan puolison koulutus. Myös sen, onko vastaajalla vastaushetkellä ollut pieniä lapsia, voi nähdä mahdollisena isyysvapaaseen liittyviin asenteisiin vaikuttavana tekijänä. Ristiintaulukointia varten jaottelin vastaajan nuorimman lapsen iän alle kouluikäisiin, kouluikäisiin ja sitä vanhempiin. Puuttuvat vastaukset merkitsin henkilöiksi, joilla ei ole lapsia. Puuttuvien vastausten määrä täsmää siihen lukumäärään vastaajia, jotka ovat toisessa kysymyksessä kertoneet, ettei heillä ole lapsia.

Verratakseni isyysvapaan pidentämiseen liittyvää asennoitumista vastaajan yleiseen tasa-arvoasennoitumiseen tein summamuuttujan kuudesta vastaajille esitetystä tasa-arvoväittämästä.

- 1. Miehellä tulisi yleisesti ottaen olla pääasiallinen vastuu perheen toimeentulosta*
- 2. Naisella tulisi olla pääasiallinen vastuu lasten kasvatuksesta ja hoidosta*
- 3. Sukupuolten välinen tasa-arvo on jo saavutettu Suomessa*
- 4. Miehetkin hyötyvät tasa-arvon lisääntymisestä*
- 5. Nykyaikaisen isän tulisi hoitaa lapsia kotona yhtä pitkään kuin äidin*
- 6. Pitkät perhevapaat ovat uhka naisten tasa-arvolle työelämässä*

Vastausvaihtoehdot olivat Likert-asteikolliset ”Täysin samaa mieltä”, ” Jossain määrin samaa mieltä”, ” Jossain määrin eri mieltä” ja ” Täysin eri mieltä”. Summamuuttujaa varten koodasin alkuperäisten muuttujien 1–3 vastaukset saamaan päinvastaiset arvot kuin alkuperäisissä väittämässä, jotta kysymykset mittaisivat samaa asiaa. Näin ollen pienemmät arvot viittasivat enemmän tasa-arvoa kannattavaan asennoitumiseen kuin isommat arvot. Näiden kuuden väittämän reliabiliteettia mittasin Cronbachin alfalla, joka sai arvon 0,659. Arvo voisi olla parempi, mutta se on riittävä. Minkään väittämän poistaminen ei muuttanut arvoa merkittävästi. Uuteen summamuuttujaan yhdistin vielä alkuperäisten kysymysten Likert-asteikolliset vastausvaihtoehdot ”Täysin samaa mieltä” ja ” Jossain määrin samaa mieltä” tasa-arvon kannattamiseksi sekä ” Jossain määrin eri mieltä” ja ” Täysin eri mieltä” tasa-arvoa ei kannattavaksi. ”En osaa sanoa” -vaihtoehdon

koodasin puuttuvaksi. Summamuuttujan mukaan kaksikymmentä prosenttia vastaajista suhtautuu negatiivisesti tasa-arvoväittämiin.

Taulukko 3. Selittävät muuttajat ristiintaulukointia varten.

Selittettävä muuttuja	Selittävä muuttuja
Miten tärkeänä pidät seuraavia lapsiperheitä koskevia toimenpiteitä? Isyysvapaan pidentäminen	Sukupuoli
	Ikäluokka
	Koulutus
	Ammattiryhmä
	Kotitalouden tulot
	Puolison koulutus
	Nuorimman lapsen ikäluokka
	Tasa-arvoasenne

7 LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI

Päätutkimusmenetelmäni on logistinen regressioanalyysi. Regressioanalyysit ovat monimuuttujamenetelmiä, joita käytetään tutkimaan useamman tekijän yhteyttä selitettävään muuttujaan samanaikaisesti, ja niillä voidaan erottaa yksittäisen muuttujan osuus, kun toiset muuttujat on otettu huomioon. Logistisessa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja on luokiteltava muuttuja ja se voi saada vain kaksi arvoa, (Metsämuuronen 2001, 59.) Näin ollen se on sopiva analyysimetodi tutkittaessa, kuuluuko vastaaja luokkaan, joka ei pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä vai ei. Selittävillä muuttujilla ei logistisessa regressioanalyysissä ole tiukkoja laatuvaatimuksia, vaan ne voivat olla niin luokitteluasteikollisia kuin jatkuviakin. Kategorisissa selittämissä muuttujissa muuttujan ensimmäinen arvo toimii referenssikategoriana, johon muita arvoja verrataan. (Jokivuori ja Hietala 2007, 54.)

Logistinen regressioanalyysi antaa kullekin muuttujalle painokertoimen β (regressiokerroin), jonka hyvyttä arvioidaan Waldin testisuureella. Waldin testisuure ilmoittaa selittävien muuttujien toimivuuden tilastollisesti, ja se noudattaa khii toiseen -jakaumaa nollahypoteesin pätiessä. Regressiokertoimen arvo on siis tilastollisesti merkitsevä, kun Waldin testisuureta vastaava p-arvo on pienempi tai yhtä suuri kuin 0,05. (Jokivuori ja Hietala 2007, 57–77, Metsämuuronen 2001, 80–81.) Mallin hyvyttä voidaan arvioida Hosmer-Lemeshow goodness-of-fit testillä, jonka p-arvon tulisi olla suurempi kuin 0,05 (Jokivuori ja Hietala 2007, 68), sekä Nagelkerken R^2 -testillä.

Nagelkerken R^2 -testi kertoo, kuinka suuren osuuden ilmiöstä malli pystyy selittämään. Ihmis- ja yhteiskuntatieteissä selitysasteet ovat usein matalia, sillä kaikkia ilmiöön vaikuttavia tekijöitä ei ole mahdollista ottaa mukaan analyysiin ja ilmiöt ovat usein hyvin monimutkaisia (Metsämuuronen 2001, 81–84).

8 TULOKSET

8.1 RISTIINTAULUKOINNIT

Tarkastelin selittävien muuttujien yhteyttä isyysvapaan pidentämisen kannattamiseen ensin ristiintaulukoinnilla (Taulukko 4). Taulukossa ristiintaulukoinnin perusteella useammin negatiivisesti isyysvapaan pidentämiseen suhtautuvat on korostettu.

Ristiintaulukoinnin mukaan suurempi osa miehistä kuin naisista ei pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä, kuten myös suurempi osa vanhemmista kuin nuoremista vastaajista. Koulutus ei tuottanut suuria eroja: eniten pidentämistä ei-tärkeänä pitäviä oli ammattikoulun tai ammattikorkeakoulun käyneissä ja hieman yllättäen vain peruskoulun käyneissä heitä oli vähiten. Tätä selittänee tämän ryhmän muita suurempi EOS-vastausten määrä (19 %), isyysvapaan pidentämistä kannattaa heistä 47 prosenttia, mikä on saman verran kuin ammattikoulun käyneillä. Ammattiryhmistä isyysvapaan pidentämistä eivät pitäneet muita useammin tärkeänä johtavassa asemassa olevat, ylemmät ja alemmat toimihenkilöt, yrittäjät sekä kotiäidit tai -isät, jotka tosin yhtä lukuun ottamatta olivat kaikki naisia. Tätä jossain määrin mukaillen myös ylemmissä tuloluokissa olevat eivät pitäneet vapaan pidentämistä tärkeänä useammin kuin alemmissä tuloluokissa olevat. Vastaajat, joiden nuorin lapsi oli yli kuusivuotias, eivät myöskään pitäneet pidentämistä tärkeänä yhtä usein kuin pienempien lasten vanhemmat. Ne, jotka asennoituivat negatiivisesti tasa-arvoväittämiin, asennoituivat useammin negatiivisesti myös isyysvapaan pidentämiseen. Kaikkien näiden ristiintaulukointien khiin neliö -testin p-arvo oli pienempi kuin 0,05, joten ne ovat tilastollisesti merkitseviä ja yleistettävissä perusjoukkoon.

Taulukko 4. Muuttujat ja ristiintaulukoinnit.

Selittävä muuttuja	Arvot	% -osuus vastaajista	Pitääkö isyysvapaan pidentämistä tärkeänä, %		
			Ei	Kyllä	EOS
Sukupuoli p=0,000***	1 Nainen	51	35	54	11
	2 Mies	49	43	45	11
Ikä p=0,000***	1 20–29	27	24	63	12
	2 30–39	22	37	52	11
	3 40–49	27	45	43	11
	4 50–55	31	50	40	10
Koulutus p=0,015*	1 Peruskoulu	6	34	47	19
	2 Lukio	12	38	51	11
	3 Ammattikoulu	29	41	47	13
	4 AMK	26	41	49	10
	5 Yliopisto	26	37	54	10
Ammattiryhmä p=0,000***	1 Johtavassa asemassa toisen palveluksessa tai ylempi toimihenkilö	15	49	44	7
	2 Alempi toimihenkilö	13	47	45	8
	3 Työntekijä	22	42	47	11
	4 Yrittäjä, yksityinen ammatinharjoittaja tai maatalousyrittäjä	4	49	40	11
	5 Työtön	6	33	49	18
	6 Koululainen tai opiskelija	6	26	59	15
	7 Eläkeläinen	3	37	41	22
	8 Kotiäiti tai koti-isä	2	50	45	5
	9 Muu	29	30	58	12
Kotitalouden tulot p=0,000***	1 20 000 e tai alle	16	27	58	15
	2 20 001–35 000 e	16	38	53	9
	3 35 001–45 000 e	11	47	39	14
	4 Yli 45 000 e	39	46	47	7
Puolison koulutus p=0,468	1 Peruskoulu	5	45	42	13
	2 Lukio	6	41	52	7
	3 Ammattikoulu	22	43	48	9
	4 AMK	16	41	51	8
	5 Yliopisto	17	39	53	8
Nuorimman lapsen ikä p=0,000***	1 0–6 vuotta	15	43	53	4
	2 7–16 vuotta	17	51	44	5
	3 17 vuotta tai vanhempi	17	52	41	8
	4 Ei lapsia	52	30	54	17
Tasa-arvoon asennoituminen p=0,000***	1 Kannattaa	55	35	60	5
	2 Ei kannata	20	57	39	5

*=Tilastollisesti melkein merkitsevä

**=Tilastollisesti merkitsevä

***=Tilastollisesti erittäin merkitsevä

Puolison koulutus taas ei tuottanut suuria eroja vastauksissa eikä myöskään ollut tilastollisesti merkitsevä. Aiempien isyysvapaan käyttöä tarkastelleiden tutkimusten mukaan puolison koulutus vaikuttikin erityisesti isien toimintaan, joten elaboroin ”puolison koulutus – pitääkö isyysvapaan pidentämistä tärkeänä” -ristiintaulukoinnin vielä vastaajan sukupuolella (Taulukko 5).

Taulukko 5. Sukupuolen ja puolison koulutuksen vaikutus isyysvapaan pidentämisen kannattamiseen.

Sukupuoli			Pitääkö isyysvapaan pidentämistä tärkeänä			Yhteensä, %
			Ei, %	Kyllä, %	EOS, %	
Nainen	Puolison koulutus	Peruskoulu	38	49	12	100
		Lukio	36	58	6	100
		Ammattikoulu	38	53	10	100
		Ammattikorkeakoulu	34	56	10	100
		Yliopisto	35	58	8	100
Mies	Puolison koulutus	Peruskoulu	59	28	13	100
		Lukio	44	48	8	100
		Ammattikoulu	53	40	7	100
		Ammattikorkeakoulu	47	46	7	100
		Yliopisto	42	49	9	100

Ristiintaulukoinnin elaboroinnissa naisten puolisoitten, joiden sukupuolta emme tosin tiedä, koulutus ei tuottanut eroja isyysvapaan pidentämisen kannatuksessa. Naiset saivat myös p-arvon 0,837, joka ei viittaa tilastolliseen merkitsevyyteen. Miesten väliltä eroja taas löytyi. Ne miehet, joiden puolison korkein tai parhaillaan menossa oleva koulutus oli peruskoulu, olivat muita useammin sitä mieltä, ettei isyysvapaan pidentäminen ole tärkeää. Miehet saivat p-arvon 0,184, joka ei kuitenkaan sekään ole tilastollisesti merkitsevä, joten jätän puolison koulutuksen logistisen regressioanalyysin ulkopuolelle.

Alustavien ristiintaulukointien perusteella kaikki ennakoitavat selittävät tekijät puolison koulutusta lukuun ottamatta ovat yhteydessä isyysvapaan pidentämisen kannattamattomuuteen.

8.2 LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI

Logistista regressioanalyysia varten koodasin selitettävän kysymyksen: ”kuinka tärkeänä vastaaja pitää isyysvapaan pidentämistä” kaksiluokkaiseksi dummy-muuttujaksi. Koska tarkoituksena on tutkia niitä vastaajia, jotka eivät kannata vapaan pidentämistä, koodasin muuttujat niin, että pidentämisen kannatus saa arvon 0 ja kannattamattomuus arvon 1. En osaa sanoa -vaihtoehdon koodasin puuttuvaksi. Selittävät muuttujat: sukupuoli, ikäluokka, koulutus, ammattiryhmä, kotitalouden tulot, nuorimman lapsen ikäluokka ja tasa-arvoasenne merkitsin kaikki kategorisiksi ja ensimmäisen arvon referenssikategoriaksi. Ammattiryhmämuuttujassa vaihdoin eniten isyysvapaan pidentämistä kannattaneet koululaiset ja opiskelijat referenssikategoriaksi.

Analyysi tehdään pakottamalla eli kaikki muuttujat otetaan malliin mukaan samaan aikaan. Analyysissä oli mukana yhteensä 1546 havaintoa eli 59 prosenttia kaikista vastaajista. Havaintojen

osuutta pienensi esimerkiksi en osaa sanoa -vastausten rajautuminen analyysin ulkopuolelle sekä puuttuvat havainnot. Hosmer ja Lemeshow -testi saa p-arvon 0,736, joka on suurempi kuin 0,05 eli malli soveltuu aineistoon ja kykenee luokittelemaan arvoja oikeisiin kategorioihin.

Nagelkerken R^2 saa arvon 14,8 eli malli selittää noin 15 prosenttia muuttujan vaihtelusta. Selitysaste on melko pieni, mutta tämä oli ennakoitavissa ja on melko tyypillistä ihmistieteille. Malli luokittelee kokonaisuudessaan 64,3 prosenttia tapauksista oikein. Se näyttäisi soveltuvan paremmin kannattamisen ennustamiseen, sillä näistä oikein on luokiteltu 75,6 prosenttia, kun taas ei kannattavista vain 49,6 prosenttia.

Vedonlyöntisuhde (ExpB) ilmoittaa kyseisen luokan riskiä kuulua isyysvapaan pidentämistä ei-kannattaviin verrattuna referenssikategoriaan ja luottamusväli kuva vetolyöntisuhteen vaihtelua perusjoukossa. Logistisen regressionanalyysin perusteella (Taulukko 6, ks. liite 1 koko taulukon tarkastelemiseksi) isyysvapaan pidentämisen ei-tärkeänä pitämiseen ovat yhteydessä sukupuoli (miehet), vanhempi ikä, ammattikoulu korkeimpana käytynä tai parhaillaan meneillään olevana koulutuksena, kotitalouden 35–45 000 euron tulot, yli kouluikäiset lapset sekä negatiivinen asennoituminen tasa-arvoväittämiin yleisesti. Suurimman riskiluvun saa negatiivinen asennoituminen tasa-arvoväittämiin (2,373): näillä vastaajilla on yli kaksinkertainen riski asennoitua negatiivisesti myös isyysvapaan pidentämiseen positiivisesti tasa-arvoon asennoituihin verrattuna. Miehillä riski taas on puolitoista kertainen naisiin verrattuna. Vastaajan vanhempi ikä lisää riskiä asennoitua negatiivisesti isyysvapaan pidentämiseen, kuten myös hänen nuorimman lapsensa ikä. Niillä vastaajilla, joiden nuorin lapsi on yli seitsemäntoistavuotias, on 1,7-kertainen riski asennoitua negatiivisesti isyysvapaan pidentämiseen. Nämä vastaajat lienevät samanaikaisesti myös itse iältään vanhempia. Koulutuksessa esiin nousi ammattikoulu korkeimpana tai vastaushetkellä meneillään olevana koulutuksena: heillä riski on 1,8-kertainen. Riskin vaihteluväli on kuitenkin pienimmillään hyvin lähellä yhtä, mikä tarkoittaisi, ettei arvo poikkea referenssikategoriasta ollenkaan. Kotitalouden tuloista toiseksi korkein luokka, 35 001–45 000 euroa, erottui muista lähes kaksinkertaisella riskillään. Ammattiryhmien väliltä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

Taulukko 6. Logistisen regressioanalyysin tilastollisesti merkitsevät tulokset.

	Sig.	Exp(B)	Luottamusväli (95 %)
Sukupuoli			
Mies (ref. nainen)	0,000	1,539	1,221–1,941
Ikä			
20-29 (ref.)	0,013		
30-39	0,046	1,468	1,007–2,140
40-49	0,002	1,855	1,258–2,737
50-55	0,004	1,978	1,250–3,130
Koulutus			
Ammattikoulu (ref. peruskoulu)	0,033	1,793	1,049–3,066
Kotitalouden tulot			
20 000 e tai alle (ref.)	0,035		
35 001-45 000 e (ref. ≤20 000 e)	0,006	1,849	1,197–2,857
Nuorimman lapsen ikä			
17 tai vanhempi (ref. ei lapsia)	0,011	1,662	1,125–2,456
Tasa-arvoasenne			
Ei kannata (ref. kannattaa)	0,000	2,373	1,837–3,066

9 POHDINTA

Kandidaatintutkielmani tarkoituksena oli kartoittaa suomalaisten asennoitumista isyysvapaan pidentämiseen. Aineistonani käytin vuoden 2014 perhebarometria, jossa selvitettiin suomalaisten mielipiteitä erinäisistä perhevapaisiin kohdistuvista uudistuksista. Tutkimuskysymykseni oli: mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, ettei vastaaja pidä isyysvapaan pidentämistä tärkeänä?

Kaiken kaikkiaan puolet vastaajista kannatti isyysvapaan pidentämistä, kun taas 39 prosenttia ei. Kannatus on mielestäni odotettua alhaisempaa. Toisaalta ne, jotka eivät pidä vapaan pidentämistä tärkeänä, eivät välttämättä suoranaisesti vastusta sitä. Voi olla, että heidän kantansa olisi erilainen, jos heillä olisi enemmän tietoa perhevapaiden epätasaisen jakautumisen vaikutuksista tai perhevapaajärjestelmästä ylipäätään. Vähäisemmillä tiedoilla on helpompi vastata nykytilanteen olevan toimiva.

Logistisen regressionanalyysin perusteella isyysvapaan pidentämisen ei-tärkeänä pitämiseen ovat yhteydessä sukupuoli (miehet), vanhempi ikä, ammattikoulu korkeimpana käytynä tai parhaillaan meneillään olevana koulutuksena, kotitalouden 35–45 000 euron vuositulot, yli kouluikäiset lapset sekä negatiivinen asennoituminen tasa-arvokysymyksiin yleisesti.

Miehet asennoituvat yleisesti tasa-arvokysymyksiin naisia negatiivisemmin, mutta toisaalta isyysvapaan pidentäminen koskettaa erityisesti heidän oikeuttaan vapaan pitämiseen. Silti miehillä

oli tutkimuksessa suurempi riski olla kannattamatta pidentämistä. Miesten tasa-arvokysymykset ovat nousseet julkiseen keskusteluun viime vuosien aikana esimerkiksi lasten huoltajuuteen liittyen, mutta perhevapaista ei tässä yhteydessä ole juuri puhuttu. Voi olla, etteivät miehet näe perhevapaita tasa-arvokysymyksenä. Oikeus melko pitkien vapaiden käyttöön heillä kuitenkin jo on.

Vanhemman iän voi nähdä liittyvän konservatiivisempiin käsityksiin sukupuolirooleista ja rooleista vanhemmuuteen liittyen. Kysymys ei myöskään liene ajankohtainen useimmille yli 50-vuotiaille. Näin ollen asennoitumisen voisi tältä osin nähdä muuttuvan positiivisemmaksi ajan kuluessa. Myös alempi koulutustaso voi olla yhteydessä perinteisempään arvomaailmaan, sillä esimerkiksi vuoden 2017 tasa-arvobarometrissä (Attila ym. 2018) korkeintaan ammattikoulun käyneet miehet kannattivat hieman muita useammin miehen roolia perheen elättäjänä. Matalamman koulutustason kokonaisvaikutuksen arviointia analyysissä saattoi vaikeuttaa vain peruskoulun käyneiden suuri en osaa sanoa-vastausten määrä.

Kotitalouden tuloissa toiseksi ylin tuloluokka erottui muista melko yllättäen, mutta tulosta on vaikea kommentoida tietämättä, millaisista kotitalouksista on kyse; kyseessä voi olla yhden tai useamman hengen talouksia. Toisaalta alimpaan tuloluokkaan kuuluneiden riski olla kannattamatta isyysvapaan pidentämistä oli tilastollisesti merkitsevästi tuloluokista kaikkein pienin.

Suurimman riskiluvun selittävästä muuttujista sai negatiivinen asennoituminen tasa-arvoväittämiin eli isyysvapaan pidentämisen kannatuksen voi nähdä liittyvän henkilön ajatuksiin tasa-arvosta ja sukupuolirooleista. Tulos on looginen, sillä väittämät käsittelivät pääosin isyysvapaaseen suoraan liittyviä asioita.

Kokonaisuudessaan tulokset eivät olleet yllättäviä, vaan linjassa isyysvapaan käyttöä tarkastelleiden tutkimusten sekä sukupuolirooleja ja tasa-arvoasenteita tarkastelleiden tutkimusten kanssa. Tästä voidaan päätellä, että isyysvapaan käyttöön vaikuttaa osaltaan siihen asennoituminen, eivät pelkästään esimerkiksi perheen taloudelliset esteet vapaan käytölle.

Logistisen regressioanalyysin mallia voi kritisoida sen matalasta selitysteesta (14 prosenttia) sekä siitä, että se luokittelee isyysvapaan pidentämiseen negatiivisesti suhtautuvista oikein vain puolet. Tulokset ovat kuitenkin suuntaa antavia. Tutkimusta olisi mielenkiintoista toistaa myös uudemmalla aineistolla, sillä kyseinen perhebarometri oli kerätty jo vuonna 2013. Suuria muutoksia asennoitumisessa tuskin on, mutta lievä muutos positiivisempaan lienee mahdollista.

10 LÄHTEET

Attila, Henna & Pietiläinen, Marjut & Keski-Petäjä, Miina & Hokka, Päivi & Nieminen, Markku (2018) Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 8/2018. Helsinki.

Duvander, Ann-Sofie & Löfgren, Niklas (2019) Sweden. Teoksessa Alison Koslowski, Sonja Blum, Ivana Dobrotić, Alexandra Macht & Peter Moss (toim.) International Review of Leave Policies and Research 2019, 459–468. <https://www.leavenetwork.org/annual-review-reports/>

Eduskunta (2020) Perhevapaauudistus.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/perhevapaauudistus.aspx Viitattu 3.1.2020.

Eerola, Petteri & Lammi-Taskula, Johanna & O'Brien, Margaret & Hietamäki, Johanna & Räikkönen, Eija (2019) Fathers' Leave Take-Up in Finland. Motivations and Barriers in a Complex Nordic Leave Scheme. SAGE Open, 9 (4), 1–14. <https://doi.org/10.1177/2158244019885389>

Eydal, Guðný Björk & Gíslason, Ingólfur V. & Rostgaard, Tine & Brandth, Berit & Duvander, Ann-Zofie & Lammi-Taskula, Johanna (2015) Trends in parental leave in the Nordic countries: has the forward march of gender equality halted? Community, Work & Family 18:2, 167–181.

Haas, Linda & Hwang, Philip C. (2008) The Impact of Taking Parental Leave on Fathers' Participation in Childcare and Relationships with Children: Lessons from Sweden. Community, Work & Family 11:1, 85–104.

Haas, Linda & Rostgaard, Tine (2011) Fathers' rights to paid parental leave in the Nordic countries: consequences for the gendered division of leave. Community, Work and Family 14:2, 177–195.

Haataja, Anita (2016) Pieniä ja suuria reformeja pienten lasten perheille suunnatuissa perhevapaissa ja -etuuksissa. Teoksessa Anita Haataja, Ilpo Airio, Miia Saarikallio-Torp & Maria Valaste (toim.) Laulu 573566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla. Teemakirja 15. Kela. Tampere: Juvenes Print, 36–79.

Haataja, Anita & Airio, Ilpo & Saarikallio-Torp, Miia ja Valaste Maria (2016) Lapsiperheet 2000-luvulla. Teoksessa Anita Haataja, Ilpo Airio, Miia Saarikallio-Torp & Maria Valaste (toim.) Laulu

573566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla. Teemakirja 15. Kela. Tampere: Juvenes Print, 8–26.

Haataja, Anita & Hämäläinen, Ulla (2010) Viekö haikara tasa-arvon? Puolisoiden väliset tuloerot lapsiperheissä. Teoksessa Ulla Hämäläinen & Olli Kangas (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 76–117.

Helkama, Klaus ym. (2016) Johdatus sosiaalipsykologiaan. Edita: Helsinki.

Hämäläinen, Juho (2010) Perhepolitiikka. Teoksessa Pauli Niemelä (toim.) Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro Oy, 227–246.

Jokivirta, Pertti & Hietala, Risto (2007) Määrällisiä tarinoita: Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Julkunen, Raija (2010) Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Vastapaino: Tampere.

Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2018 (2019) Helsinki: Kela. <http://urn.f/URN:NBN:f-fe2019061320359>

Kela (2019a). Lapsiperheiden tuet. Perhe-etuudet ja tuet lapsen sairastuessa. https://www.kela.fi/documents/10180/0/Lapsiperheiden_tuet_esite_Kela.pdf. Viitattu 1.1.2020.

Kela (2019b) Vanhempainpäivärahaa saaneiden isien määrä väheni. Tilastokatsaus 10/2019. Helsinki: Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019110536752>

Kuitto, Kati & Salonen, Janne & Helmdag, Jan (2019) Perhevapaat työurarinäkökulmasta? Trajektorianalyysi nuorten aikuisten työurapoluista. Yhteiskuntapolitiikka 84:2, 197–205.

Kuivalainen, Susan & Järnefelt Noora & Kuitto, Kati & Ritola, Suvi (2019) Naisten ja miesten eläkeerot – katsaus tutkimukseen ja tilastoihin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:66. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Lainiala, Lassi (2014). Perhebarometri 2014. Perhepolitiikka kriisin aikana. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 48/2014. Helsinki: Väestöliitto.

Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna (2009) Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen & Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos, 50–59.

Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna (2013) Perhevapaat ja sukupuolten tasa-arvo. Teoksessa Marju Pietiläinen (toim.) Työ, talous ja tasa-arvo. Helsinki: Tilastokeskus. 187–194.

Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna & Närvi, Johanna (2017) Isien perhevapaat. Teoksessa Minna Salmi & Johanna Närvi (toim.) Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo. Helsinki: Juvenes Print, 105–134.

Miettinen, Anneli (2008) Kotityöt, sukupuoli ja tasa-arvo. Palkattoman työn jakamiseen liittyvät käytännöt ja asenteet Suomessa. E/32. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.

Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna (2017) Kolme myyttiä perhevapaista. Pohjoismaiden vanhempainvapaat vertailussa. Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos: Ajatushautomo Agenda.

Metsämuuronen, Jari (2001) Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä. Metodologia-sarja 7. Viro: International Methelp Ky.

Närvi, Johanna (2018) Isä hoitaa – vai hoitaako? Väestökyselyn ja haastattelujen tuloksia isien perhevapaiden käytöstä. Työpaperi 1/2018. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

OECD (2018) Gender Equality. Length of maternity leave, parental leave and paid father-specific leave. <https://www.oecd.org/gender/data/length-of-maternity-leave-parental-leave-and-paid-father-specific-leave.htm> Viitattu 1.1.2020.

Persson, Petra & Rossin-Slater, Maya (2019) When Dad Can Stay Home: Fathers' Workplace Flexibility and Maternal Health. IZA DP No. 12386.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019 OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31, 135. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>.

Saarikallio-Torp, Miia & Haataja, Anita (2016) Isien vanhempainvapaiden käyttö on yleistynyt. Ketkä isistä vapaita käyttivät ja ketkä eivät? Teoksessa Anita Haataja, Ilpo Airio, Miia Saarikallio-Torp & Maria Valaste (toim.) Laulu 573566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla. Teemakirja 15. Kela. Tampere: Juvenes Print, 80–117.

Salin, Minna & Hakovirta, Mia & Ylikännö, Minna (2016) Suhtautuminen ansaitsija-hoivaajamalleihin kuudessa Euroopan maassa. Teoksessa Anita Haataja, Ilpo Airio, Miia Saarikallio-Torp & Maria

Valaste (toim.) Lauulu 573566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla. Teemakirja 15. Kela. Tampere: Juvenes Print, 200–222.

Salmi, Minna & Närvi, Johanna (2017a) Johdanto. Teoksessa Minna Salmi & Johanna Närvi (toim.) Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo. Raportti 4/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 8–35.

Salmi, Minna & Närvi, Johanna (2017b) Pienten lasten vanhempien mielipiteet perhevapaiden kehittämisestä vuonna 2013. Teoksessa Minna Salmi & Johanna Närvi (toim.) Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo. Raportti 4/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 213–228.

Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna & Närvi, Johanna (2009) Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 24/2009.

Sairausvakuutuslaki 2004/1224. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>. Viitattu 5.1.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2010) Valtioneuvoston selonteko miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:8. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3045-2>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2016) Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2016–2019. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2016:4. Helsinki: Lönnberg Print & Promo.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2019) Lapset, nuoret ja perheet. stm.fi/lapset-nuoret-perheet. Viitattu 17.12.2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019a) Eriarvoisuus. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>. Viitattu 3.1.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019b) Sukupuolten tasa-arvo. Tasa-arvon edistysaskelia. <https://thl.fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvon-edistysaskeleita>. Viitattu 3.1.2020.

Tilastokeskus (2013) Työvoimatutkimus 2012.

Ylikännö, Minna & Hakovirta, Mia & Salin, Milla (2016) Miten perhevapaat tulisi jakaa äidin ja isän kesken? Asenteet Suomessa ja muualla Euroopassa. Teoksessa Anita Haataja & Ilpo Airio & Miia Saarikallio-Torp & Maria Valaste (toim.) *Laulu 573566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla*. Teemakirja 15. Kela. Tampere: Juvenes Print, 226–249.

11 LIITTEET

11.1 LIITE 1. LOGISTISEN REGRESSIOANALYYSIN TULOKSET

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	Luottamusväli (95 %)
Sukupuoli							
Nainen							
Mies	,431	,118	13,309	1	,000	1,539	1,221–1,941
Ikä							
20–29			10,741	3	,013		
30–39	,384	,192	3,981	1	,046	1,468	1,007–2,140
40–49	,618	,198	9,714	1	,002	1,855	1,258–2,737
50–55	,682	,234	8,495	1	,004	1,978	1,250–3,130
Koulutus							
Peruskoulu			6,473	4	,166		
Lukio	,425	,300	2,005	1	,157	1,530	,849–2,757
Ammattikoulu	,584	,274	4,561	1	,033	1,793	1,049–3,066
Ammattikorkeakoulu	,543	,279	3,780	1	,052	1,720	,996–2,973
Yliopisto	,347	,287	1,470	1	,225	1,415	,807–2,483
Ammattiryhmä							
Koululainen tai opiskelija			14,763	8	,064		
Johtavassa asemassa tai ylempi toimihenkilö	,328	,305	1,150	1	,284	1,388	,763–2,525
Alempi toimihenkilö	,337	,307	1,209	1	,272	1,401	,768–2,558
Työntekijä	,088	,291	,091	1	,763	1,092	,617–1,931
Yrittäjä tai maatalousyrittäjä	,530	,374	2,013	1	,156	1,699	,817–3,533
Työtön	-,099	,367	,073	1	,787	,906	,441–1,858
Eläkeläinen	-,469	,448	1,094	1	,296	,626	,260–1,506
Koti-isä tai -äiti	,378	,505	,559	1	,455	1,459	,542–3,929
Muu	-,199	,280	,501	1	,479	,820	,473–1,421
Kotitalouden tulot							
20 000 e tai alle			8,577	3	,035		
20 001–35 000 e	,195	,202	,930	1	,335	1,215	,818–1,805
35 001–45 000 e	,615	,222	7,677	1	,006	1,849	1,197–2,857
45 001e tai enemmän	,241	,197	1,505	1	,220	1,273	,866–1,871
Nuorimman lapsen ikä							
Ei lapsia			6,563	3	,087		
0–6	,118	,168	,490	1	,484	1,125	,809–1,565
1–16	,181	,172	1,111	1	,292	1,198	,856–1,678

17 tai vanhempi	,508	,199	6,507	1	,011	1,662	1,125–2,456
Tasa-arvoasenne							
Kannattaa							
Ei kannata	,864	,131	43,692	1	,000	2,373	1,837–3,066
Vakio	-2,088	,387	29,100		,000	,124	